

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XVII: 2019

Nr 01 (578)

Data odczytu: 09.01.2019 r.

Data wydania: 09.01.2019 r.

=====

1125. spotkanie

Ryszard Byner

Kalendarz Grudziądzki 2019

Grudziądzkie Towarzystwo Kultury zaprosiło 22 listopada 2018 r. do klubu Akcent na promocję 23. tomu swojego sztandarowego wydawnictwa. Ukazujący się od 1997 r. Kalendarz Grudziądzki miłośnicy historii naszego miasta traktują jako lekturę obowiązkową.

Artykuł otwierający część publicystyczną poświęcony jest zespołowi 26 nadwiślańskich spichrzów. Ich ponad 600-letnie dzieje są tak dramatyczne jak historia całego miasta. Interesująca jest też przyszłość tych zabytkowych budowli, które gospodarze miasta chcą przystosować do nowych funkcji. Uznane w plebiscyście prestiżowego magazynu podróżniczego za jeden z siedmiu nowych cudów Polski, doczekały się w 2018 r. zaliczenia przez prezydenta RP do obiektów o szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej. Uzyskanie miana Pomnika Historii to spełnienie pierwszego warunku przy ubieganiu się o wpisanie na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Bo nadwiślańskie spichrze, najbardziej rozpoznawalna wizytówka Grudziądza, są unikatowe nie tylko w skali ogólnopolskiej.

OKŁADKA KALENDARZA

W najnowszym wydaniu Kalendarza inaugurujemy cykl artykułów o wielkim Polaku, który *wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię* oraz o jego dokonaniach nie tylko w dziedzinie astronomii. Jest to związane z przypadającą w 2020 r. pięćsetną rocznicą ogłoszenia przez Mikołaja Kopernika na Sejmiku Prus Królewskich w Grudziądzu słynnego traktatu o monocie. Na początek zaglądamy do sakiewki uczonego i jego rozważań dotyczących gospodarki finansowej. Kontynuowany jest, zapoczątkowany w 18. tomie, opis historii grudziądzkiego harcerstwa. Szósty odcinek tego cyklu poświęcamy powstaniu pierwszej gro-

mady zuchowej i zuchowego hufca oraz działalności Koła Przyjaciół Harcerstwa.

Po trzech latach wracamy do sprawy Mieczysława Tokarczyka, starszego wachami-stra przedwojennego Centrum Wyszkozenia Żandarmerii, który w czasach stalinowskich, w sfiogowanym procesie, został uznany za francuskiego szpiega i skazany na wieloletnie więzienie. Po 68 latach sąd w Gdańsku wszczął postępowanie, uchylił wyrok z 1950 r. i uniewinnił grudziądzanina, który umierał z piętnem zdrajcy ojczyzny. Inspiracją do podjęcia przez rodzinę Tokarczyków procesu rehabilitacyjnego stały się m.in. wydarzenia i fakty opisane w 19. tomie Kalendarza, będące plonem dziennikarskiej kwerendy materiałów zgromadzonych w archiwach IPN i MON.

Z kronikarskiego obowiązku odnotowujemy lokalne jubileusze. W 2018 r. obchodzono 30. rocznicę pierwszego, historycznego już Zjazdu Kawalerzystów II RP. Latem 1989 r. nikt nie przypuszczał, że będą następne. Każdego roku, w sierpniu, do swojego Grudziądza podążali absolwenci CWK z niemal całego świata. Z czasem weteranów kawalerii, odchodzących na wieczną wartę, zastąpili ich potomkowie. Przyjeżdżają, aby sprawdzić dlaczego dla ich ojców, dziadków i pradziadów to miasto było tak ważne, że mimo sędziwego wieku i trudów podróży chcieli tu być. Piszemy też o 40-leciu działalności Klubu Turystyki Kolarskiej Kalinka, upamiętnionego czterdziestogodzinną sztafetą, w ramach której pokonano na dwóch kółkach w sumie 4800 km i o 5-leciu najmłodszego grudziądzkiego chóru o tajemniczej nazwie The G Singers. Przedwojenne korzenie miała zakładowa orkiestra dęta GZPG. W bieżącym roku minęła 90. rocznica jej powstania. Ale od dawna nie ma gumowego potentata, i nie ma zespołu, który koncertując przez sześć dekad, zdobywał liczne laury, uświetniał akademie, defilady, festyny. Pozostały wspomnienia, zdjęcia, okolicznościowe publikacje, wycinki prasowe.

Na stronicach Kalendarza przeczytamy zarówno o interesujących wydarzeniach bardzo odległych, jak i nam współczesnych. Wysokiej rangi jeniec francuski po osadzeniu w 1870 r. w grudziądzkiej cytadeli zapowiedział, że przy najbliższej nadarżającej się okazji stąd ucieknie. I po kilku miesiącach słowa dotrzymał. Wyczyn pułkownika Feliksa Soussiera, w każdą jego kolejną rocznicę, wspominała prasa niemiecka i czyniła to przez ponad 40 lat, aż do wybuchu I wojny światowej!

Natomiast w 2017 r. wydarzeniem bez precedensu było przekazanie Muzeum ogromnej i cennej kolekcji. Tym gestem ofiarodawczynie, p. Janina Zawadzka, spełniła ostatnią wolę swojego zmarłego przed rokiem męża – Zbigniewa Zawadzkiego, miłośnika i popularyzatora historii Grudziądza, znanego kolekcjonera, wiceprezesa GTK. Dar, liczący ponad 4200 eksponatów, okazał się największym w powojennych dziejach grudziądzkiej placówki muzealnej.

W sierpniu 2018 r. tłumy grudziądzan z zapartym tchem oglądały niesamowite pokazy lotnicze nad Wisłą. Głównym punktem popisów, w wykonaniu mistrza akrobacji samolotowej Artura Kielaka, był przelot maszyną wyczynową w odwróconej pozycji między filarami mostu, tuż nad lustrem wody. Pozostając pod wrażeniem tegorocznych lotniczych szarży, nie można zapomnieć o tym, że w przeszłości nie wszystkie podobne próby były udane. Śmiercią lotnika zginął nad Wisłą w Grudziądzu as lotnictwa wojsko-

wego, mjr pilot Jerzy Wieniawa Długoszowski, dalszy krewny słynnego „pierwszego ułana II RP”, gen. dyw. Bolesława Wieniawy Długoszowskiego.

Co straszło w małym domku na Małomłyńskiej? Jak cenne musiały być skarby odkryte w trakcie prac wykopaliskowych na Górze Zamkowej, że Grudziądz, w dowód uznania, został zwolniony z płacenia podatków przez 20 lat? To tylko niektóre rewelacje zaczerpnięte z przedwojennych wydań „Gońca Nadwiślańskiego” opatrzonych datą... 1 kwietnia.

Odwiedzamy podgrudziądzkie miejscowości: Rulewo, gdzie uratowano zabytkowy dworek i znaleziono sposób na przyciąganie licznych gości oraz najmniejszą w powiecie parafię rzymskokatolicką w Turznicach.

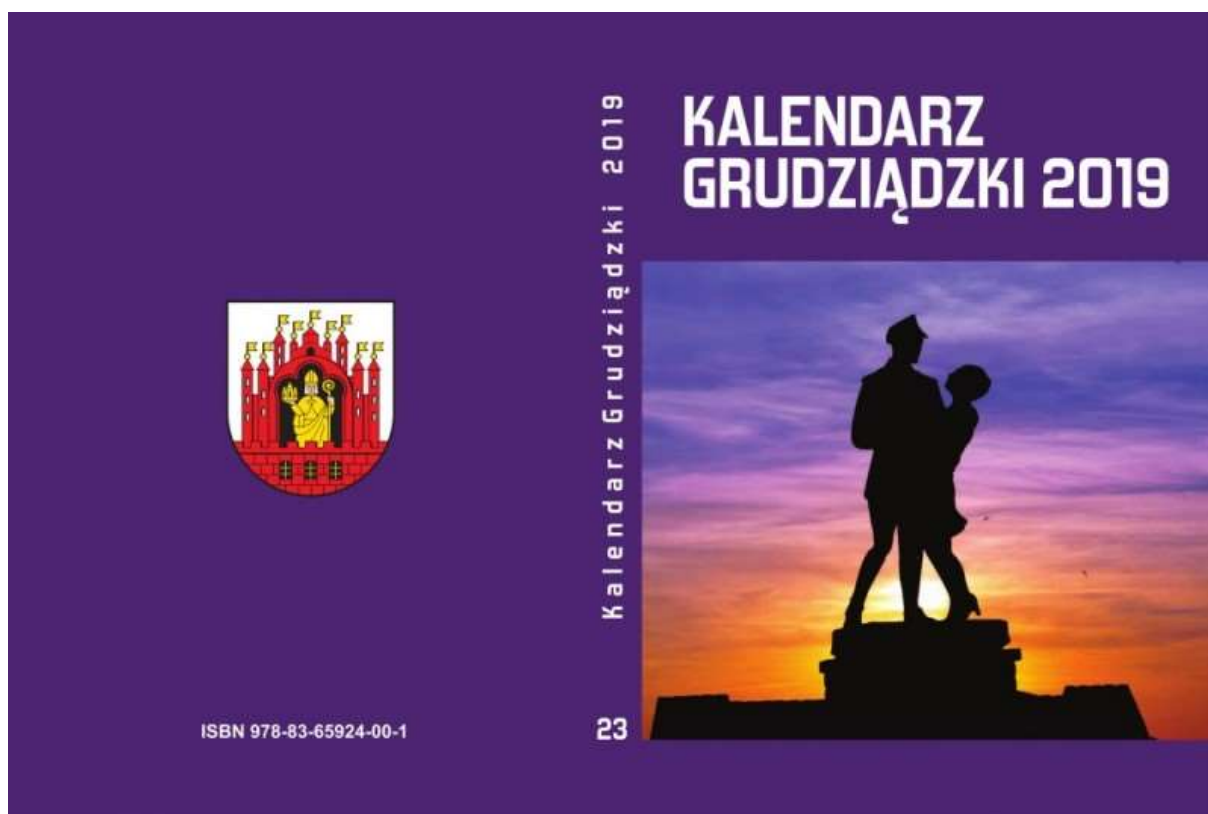
Na żałobnych kartach wspominamy: Wojciecha Kuchczyńskiego – wszędobylskiego reportera grudziądzkiego radia, jednego z bohaterów reportażu Jacka Hugo-Badera; Łucję Jankowską – nauczycielkę, organizatorkę i pierwszą dyrektorkę największej w mieście szkoły na Strzemięcinie; Jerzego Rębisza – poliglotę, obieżyświata, szefa kultowej Arabeski, popularyzatora sztuki filmowej, kierownika kin Orzeł i Helios oraz prezesa DKF; Edwarda Wiśniewskiego – członka Grudziądzkiego Towarzystwa Kultury i Koła Miłośników Dziejów Grudziądza, autora licznych prelekcji i odczytów oraz współautora albumów poświęconych jego rodzinnemu miastu; Helenę Gruszecką – przez lata związaną z Klubem MPiK, działaczkę GTK, Stowarzyszenia Rodzin Katolickich, współzałożycielkę i prezeskę oddziału Towarzystwa Przyjaciół Pomorza.

Trzy pogrzeby miał zmarły w minionym roku pułkownik Zbigniew Makowiecki. Odszedł na wieczną wartę w wieku 100 lat jako ostatni oficer kawalerii, który w barwach pułku strzelców konnych z Wołkowyska przebył cały szlak bojowy w kampanii wrześniowej 1939 r. Zgodnie z wolą zmarłego jego prochy zostały pochowane w Londynie, Warszawie i Grudziądzu – miastach dla niego najważniejszych.

Wśród stałych pozycji Kalendarza, takich jak: calendarium grudziądzkie, wykaz publikacji o Grudziądzu, kalendarz ważniejszych imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych, są też notki biograficzne patronów ulic w mieście. Tym razem piszemy o nowych patronach czterech starych ulic. Ich zmienione nazwy nie zostały nadane przez grudziądzkich radnych. Na mocy decyzji zastępczej uczynił to wojewoda kujawsko-pomorski.

Podczas imprezy w Akcencie, na którą w imieniu zarządu GTK serdecznie zapraszałem, Kalendarz Grudziądzki 2019 można było nabyć w promocyjnej cenie.

Kalendarz Grudziądzki 2019 współtworzyli następujący Autorzy (w porządku alfabetycznym): Piotr Bilski, Ryszard Byner, Aleksandra Drozdecka, Anita Etter, Włodzimierz Grabowski, Janusz Hinz, Anna Janosz, Magdalena Jaworska-Nizioł, Jerzy Krzyś, Grażyna Leśniewska, Dorota Lichnerowicz, Paweł Nastrożny, Grzegorz Rakowiecki, Tadeusz Rauchfleisz, Grzegorz Rygielski, Michał Rygielski, Dawid Schoenwald, Karola Skowrońska, Irena Słomiak, Adam Stenzel, Henryk Stopikowski, Gerard Szukay.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.